

Săpături arheologice pe Dealul Văcărești

dr. MIOARA TURCU,
RADU CIUCEANU

Dimbovița, râul care dintotdeauna a străbătut teritoriul orașului București, a constituit permanent sursa principală de apă pentru locuitorii acestuia. Lunca ei largă, întinsă, pe alocuri depășind 1 km, mlăștinoasă ori supusă inundațiilor periodice, era încadrată, pe malurile mai rezezi pe dreapta decît pe stînga, de marmoratori de terasă numiți de localnici „dealuri” (Dealul Cotrocenilor, Dealul Spirei, Dealul Țăcăliei, Dealul Filaretului, Dealul Piscului, Dealul Văcăreștilor). Aceste „dealuri” sînt în realitate simple povîrnișuri de vale, ce reprezintă denivelări fără a depăși 8—12 m.

În vara anului 1988, pe unul dintre aceste „dealuri”, și anume pe cel al Văcăreștilor¹, s-au întreprins cercetări arheologice avînd caracter de salvare, întrucît terenul respectiv urma să fie transformat într-un loc de agrement.

Facem precizarea că acțiunea de salvare a vestigiilor s-a desfășurat în partea de sud-vest a terasei înalte a râului Dimbovița. Aici însă, înainte de începerea cercetărilor arheologice, în vederea realizării lucrărilor edilitar-urbanistice amintite, s-a executat, pe toată suprafața terenului, o răzuire adîncă de 1,50 m—1,60 m. Din această cauză nu s-au putut face observațiile stratigrafice cuvenite. Complexele depistate și cercetate au fost, la rîndul lor, mult afectate de răzuirea recentă a pămîntului.

În timpul scurt avut la dispoziție, investigațiile arheologice de salvare au dat posibilitatea dezvelirii următoarelor complexe: resturile unei locuințe aparținînd epocii bronzului, cultura Tei; vestigii din secolele II—III e.n., aflate pe o vatră; o locuință și o groapă menajeră cu materiale din veacurile VI—VII e.n., precum și alte două locuințe ce se încadrează în secolele IX—X e.n.

Secțiunea I, lungă de 20 m, lată de 2 m, pe axa sud-est, a tăiat în adîncime terasa supusă cercetării. În fapt, aceasta a fost trasată în zona în care, după raderea exercitată anterior săpăturii arheologice, s-a observat la suprafața solului, masat, mult chirpici. Chirpiciul, distribuit pe lungimea secțiunii, pe o rază de 3,10 m, făcea parte din pereții unei locuințe, a cărei parte superioară fusese distrusă prin lucrările recente.

Complexul de locuit (denumit L 1) care, după inventarul conținut, a aparținut epocii bronzului, respectiv culturii Tei, s-a adîncit pînă la 0,30 m față de solul actual de călcare. În atari condiții a fost imposibil de precizat forma încăperii, precum și nivelul de călcare al oamenilor din acea perioadă. Eventual, ținînd seama de împrejurarea că aglomerarea mare de chirpici s-a aflat distribuită pe o suprafață restrînsă, s-ar putea deduce că acest adăpost nu a fost prea spațios. Este însă sigur că locuința a fost construită dintr-un schelet de pari și

niile împletite, acoperite cu un strat gros de lut amestecat cu păicase, ale căror urme s-au observat în chirpiciul masat în cadrul secțiunii I.

Inventarul locuinței Tei cuprinde mai ales material ceramic, ce poate fi împărțit în următoarele categorii: 1) fragmente lucrate dintr-o pastă conținând ca degresant foarte mult nisip și pietriș cu bobul mărunț, având suprafața aspră; 2) recipiente lucrate dintr-o pastă bine frământată, mai omogenă și mai compactă, lutul, cu un aspect fin, cuprinzând puțin nisip; 3) ceramică executată dintr-o pastă foarte bine preparată, lipsită de impurități. Formele primelor două categorii însumează câteva profile de castroane și resturi de la vase de proporții mici. A treia categorie ceramică cuprinde fragmente de cești cu o toartă, cu corpul cilindric și gura oblică, unele neornamentate, iar altele decorate cu triunghiuri hașurate. Pentru decorarea vaselor s-a mai folosit tehnica „cu măturica”, precum și tehnica inciziei cu împunsături. Formele profilelor, precum și ornamentarea acestora trebuie atribuite fazei „La stejar”², din cadrul culturii Tei³.

În afara ceramicii, ca inventar aflat în locuință, trebuie menționată existența unor așchii microlitice din silex, precum și a unui fragment de lamă lucrată din același material (*Pl. I/1—6*).

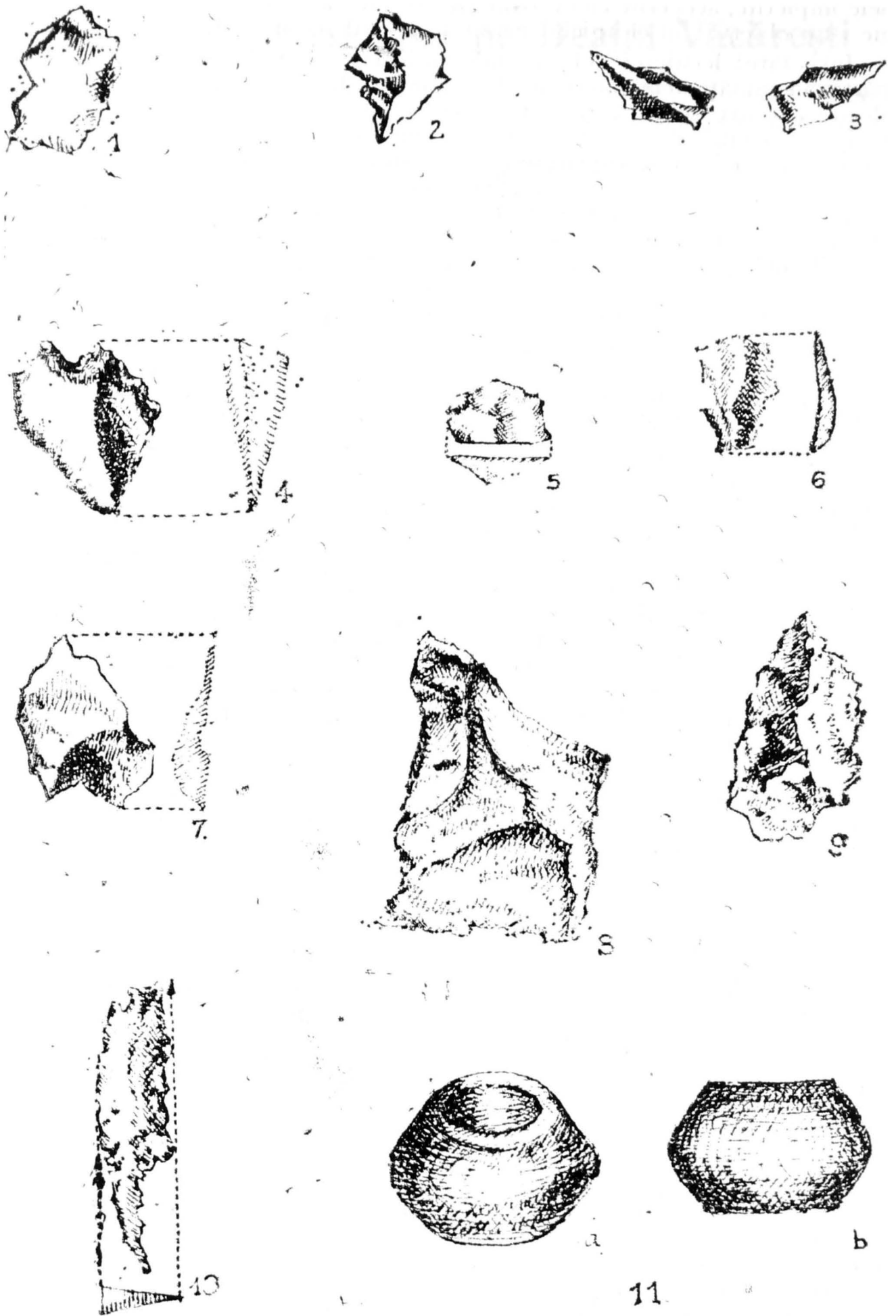
În vecinătatea secțiunii I, la o depărtare sudică de 7,20 m, față de aceasta, a fost identificată o vatră de foc (B 2). Amenajată direct pe pământ prin depunerea unui strat de lut, pe o suprafață aproape rotundă, vatra avea diametrul de 1,20 m. Pe vatră s-au găsit fragmente de vase, unele sparte din vechime, iar altele recent prin demantelarea terenului, o cremene (*Pl. I/7*) precum și oase de animale (porci, oi) și de păsări de curte (*Pl. II*).

Ceramica descoperită pe vatră se împarte în două mari categorii: 1) vase lucrate cu mâna și 2) vase lucrate la roată. Vasele lucrate cu mâna sînt în proporție mai redusă în comparație cu cele lucrate la roată. Cele din prima grupă însumează în marea lor majoritate vasul-borcan, precum și câteva fragmente de cești dacice, formă folosită de populația autohtonă din Latène-ul geto-dacic, pînă în secolul al IV-lea e.n. Suprafața vaselor-borcan nu este netedă, iar arderea neputînd pătrunde uniform, pereții vaselor sînt poroși și nu au o rezistență prea mare. Vasele au o culoare gălbui-roșcată sau alburie, neuniformă, cu pete cenușii. Ornamentul obișnuit este briul alveolar în relief. Alt decor constă în plasarea pe suprafața vasului a unor „tortite” lipite, care aveau și rol de apucători.

Subliniem faptul că această categorie ceramică conservă tradiția vechilor forme, cu briu alveolar, neînregistrînd forme noi. Originea ceramicii lucrate cu mâna, în vechea tehnică dacică, este fără îndoială locală.

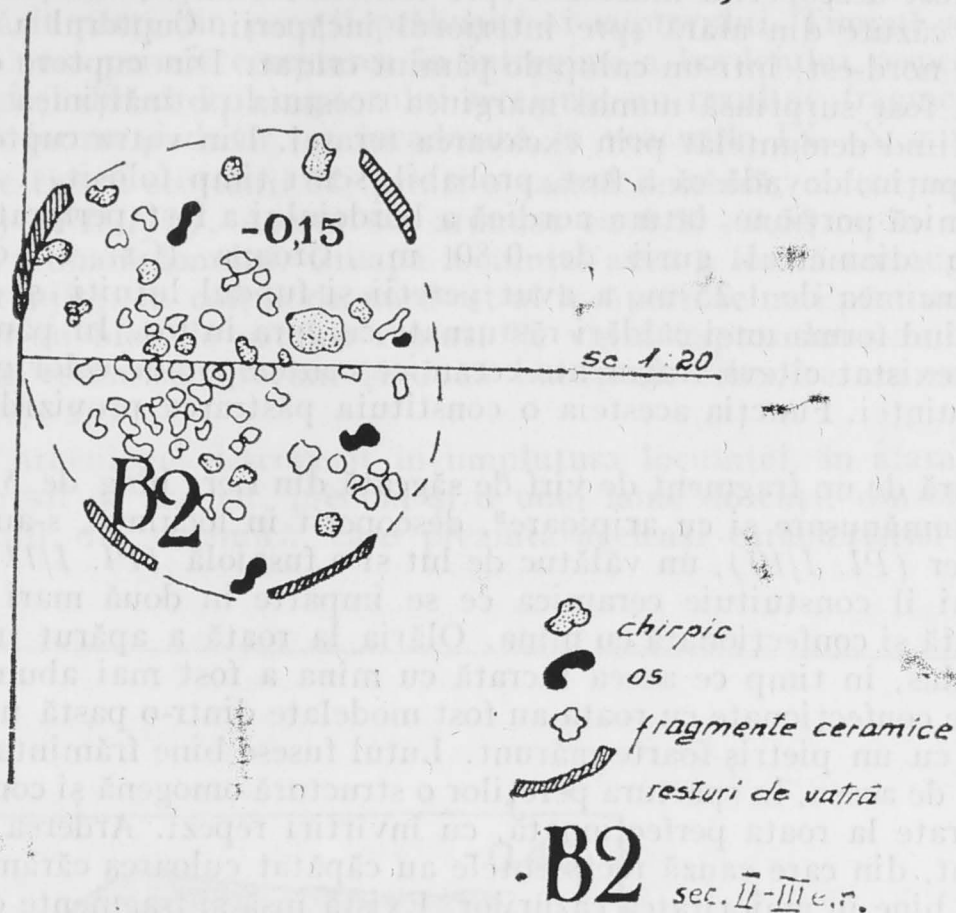
Ceramica lucrată la roată dintr-o pastă aspră, conținînd nisip fin, cuprinde ca forme vasele cu corpul globular sau alungit, fundul tăiat drept sau cu inel. Acestea au culoarea cenușie, aproape neagră, pasta densă, arderea egală. Nu sînt ornamentate. Categoria ultimă a ceramicii descrise a fost folosită în gospodărie, avînd pereții rezistenți la foc.

În cadrul ceramicii lucrate la roată există o grupă reprezentată de aceea fină, lustruită, care are ca formă frecvent dominantă strachina și, mai redusă numeric, cana. Pasta din care sînt lucrate vasele acestei grupe nu conține nisip, iar culoarea căpătată prin ardere este cenușiu-lăptoasă, uneori cenușie sau neagră. Aproape toate vasele sînt lustruite pe întreaga suprafață sau au numai un decor de linii lustruite drepte, orizontale, în zig-zag sau asociate pe gîtul vasului ori pe corp (linia lustruită este și ușor adîncită în pastă); străchinile prezintă profile foarte variate: scunde, înalte, cu deschiderea largă sau în formă de cupă. Ceramica cenușie lustruită va fi preluată și va evolua în complexe locale din

Plansa I. Obiecte aflate in complexe de locuit.

VĂCĂREȘTI 1988

Planșa II. Vatră din secolele II-III e.n.

secolul imediat următor, respectiv veacul al IV-lea e.n. Printre fragmentele de vase și oase aflate pe vatră s-a descoperit și un fragment de silex ce servea probabil drept cremene.

Menționăm că vetre de foc similare celei descoperite la Văcărești s-au constatat la Mătăsaru (județul Dâmbovița)⁴ și la Dulceanca (județul Teleorman)⁵, în cadrul unor bordeie, iar vetre construite în aer liber, în preajma bordeiilor s-au aflat la Mătăsaru și Colonești — Mărunței, precum și la Scornicești (județul Olt)⁶. Distanța dintre bordeie și vetrele de foc oscila între 1,50 m și 4 m. Vetrele din a doua categorie amintită, la fel ca aceea de la Văcărești, erau construite — din lut galben — direct pe pământ sau mai adesea pe un pat de pietricele de râu, printre care se aflau și cioburi mai vechi zgurificate. Ele aveau forma rotund-ovală sau rectangulară. Sistemul acesta de construcție a vetrelor este bine documentat atât în Latène-ul geto-dac (Poiana Tecuci, Bitca Doamnei, Ostrovul Șimian etc.), cât și la carpicii din Moldova și daco-romanii din cadrul provinciei Dacia⁷.

Paralel cu secțiunea I, la distanță de 15 m nord față de aceasta, s-a trasat o altă secțiune notată S II, lungă de 9 m, lată de 1 m.

În extremitatea vestică a secțiunii II, încă de la primul rând de cazma au fost vizibile resturi masive de chirpici, provenind de la pereții unei locuințe. Spre a urmări această locuință (B 3), pe ambele maluri ale secțiunii II s-au executat două casete. Rezultatul acestei investigații a fost descoperirea integrală

a locuinței **di**a care s-a mai putut surprinde doar fundul încăperii, aflat la adâncimea de 0,40 m în raport cu nivelul actual de călcare. Groapa, de dimensiuni destul de mari, are formă patrulateră cu colțurile rotunjite. Masa de chirpici a fost descoperită îndeosebi spre centrul locuinței, însoțită de resturi de birne arse, căzute din afară spre interiorul încăperii. Cuptorul a fost construit în colțul de nord-est, într-un calup de pământ cruțat. Din cuptor, de forma unei potcoave, a fost surprinsă numai marginea acestuia pe înălțimea de 0,10-0,15 cm, restul fiind demantelat prin excavarea terasei. Din vatra cuptorului s-a păstrat foarte puțin, dovadă că a fost, probabil, scurt timp folosit.

Pe o mică porțiune, latura nordică a bordeiului a fost perforată de o groapă rotundă cu diametrul gurii de 0,80 m. Groapa (Gr. 1) ce se afunda pînă la adâncimea de 1,25 m, a avut pereții și fundul lutuiți și se lărgea spre bază, căpătînd forma unei căldări răsturnate cu gura în jos. În pămîntul de umplutură au existat câteva fragmente ceramice contemporane celor găsite și în interiorul locuinței. Funcția acesteia o constituia păstrarea proviziilor casei adiacente.

În afară de un fragment de vîrf de săgeată din fier, lung de 5 cm, prevăzut cu tub de înmănușare și cu aripioare⁸, descoperit în locuință, s-au mai găsit un cuțit din fier (*Pl. I/10*), un vălătuc de lut și o fusaiolă (*Pl. I/11 a-b*); restul inventarului îl constituie ceramica ce se împarte în două mari categorii: lucrată la roată și confecționată cu mîna. Olăria la roată a apărut într-un procent simțitor redus, în timp ce aceea lucrată cu mîna a fost mai abundentă.

Vasele confecționate cu roata au fost modelate dintr-o pastă nisipoasă amestecată însă cu un pietriș foarte mărunț. Lutul fusese bine frămîntat, recipientele prezentînd, de aceea, în spărtura pereților o structură omogenă și compactă. Vasele au fost lucrate la roata perfecționată, cu învîrtiri repezi. Arderea făcută în mediul oxidant, din care cauză recipientele au căpătat culoarea cărămiziu-roșiatică, s-a realizat bine în majoritatea cazurilor. Există însă și fragmente de vase lucrate la roată, la care arderea a fost mai puțin bine realizată. Acestea sînt cărămizii în spărtură, pe cînd miezul pereților apare cenușiu. Ceramica lucrată la roată, păstrată destul de fragmentar, și anume profile ce cuprind partea superioară ori din pîntecele unor recipiente, îngăduie stabilirea formelor de oale-borcan, fără toate, de dimensiuni mijlocii, cu pereții subțiri sau mai groși. Ornamentul acestora a fost alcătuit din benzi de șanțulețe paralele, dispuse orizontal pe umerii vaselor, cu linii în val, alternînd cu linii orizontale, trasate pe pîntece și pe umerii recipientelor.

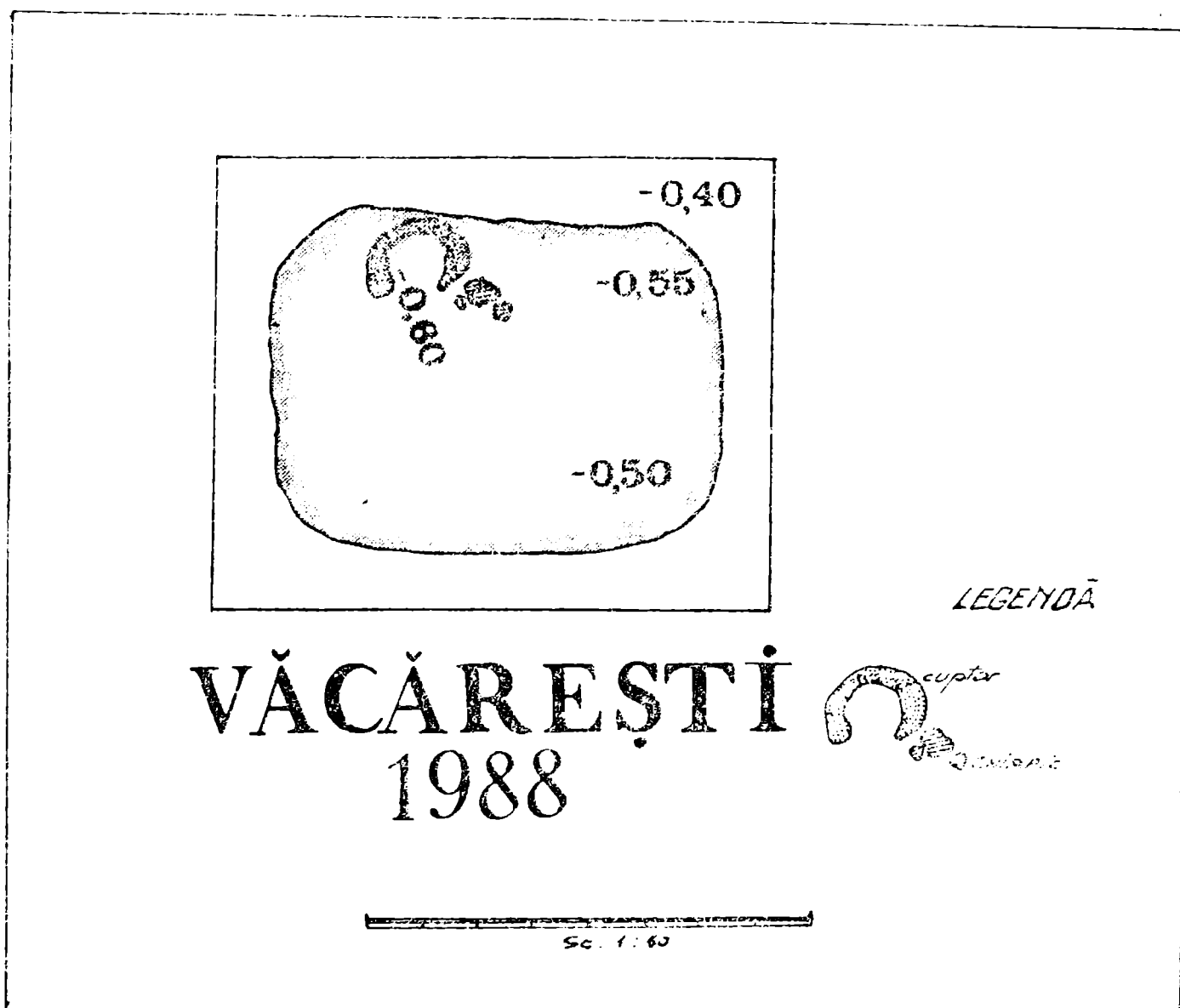
În categoria ceramicii lucrate cu mîna pot fi deosebite două grupe: pe de-o parte, vasele realizate dintr-o pastă nisipoasă în a cărei compoziție a intrat și pietriș foarte mărunț, iar pe de altă parte, acelea în a cărei pastă s-au folosit ca degresanți cioburile pisate, fără a se renunța însă la amestecul pietrișului cu bobul mărunț. Deosebirile acestea se răsfrîng și în modul de preparare a pastei, căci, în timp ce pasta nisipoasă a fost mai bine frămîntată, căpătînd o structură mai omogenă, cealaltă categorie de pastă, folosind ca degresant cioburile pisate, apare adesea mai neglijent preparată. Arderea ceramicii lucrate cu mîna nu a fost în genere prea bine făcută, deoarece marea majoritate a fragmentelor de vase prezintă în spărtură miezul pereților de culoare neagră, rezultat al unei arderi incomplete. Celor două grupe de vase, lucrate cu mîna, le este comună forma borcan, mai înalt și mai zvelt, cu pîntecele mai puțin reliefat și umerii ușor arcuiți, buza fiind și ea puțin răsfrîntă în afară.

Pe baza inventarului existent în B 3 și în special a ceramicii, această locuință dimpreună cu Gr. 1 se datează în secolele VI—VII e.n. Pe latura estică a zonei cercetate au fost secționare în mal un bordei și partea din spate a cuptorului menajer ce deservea în interior bordeiul marcat B 1.

Bordeiul, cu o lungime de 5,30 m, se înseria la adâncimea de 0,90 m față de nivelul solului actual, păstrat aici complet. Cuptorul menajer, surprins de asemenea în profilul malului pe lungimea de 1,25 m, a fost săpat într-un calup de pământ cruțat. Din el s-au conservat, destul de bine, vatra și parțial pereții. Pe vatră s-au găsit părți din pereții prăbușiți ai cuptorului. Timpul scurt avut la dispoziție nu ne-a permis cercetarea în întregime a bordeiului respectiv. Din profilul locuinței și din cadrul cuptorului secționat au rezultat fragmente ceramice care, după forme și decor, se încadrează în veacurile IX—X e.n.

În partea estică a secțiunii II, printr-o casetă deschisă, a fost surprins un alt bordei (B 4) (*Pl. III*). Acesta s-a afundat cu 0,50—0,55 m în raport cu răzuirea actuală a mamelonului. Groapa locuinței avea o formă rectangulară, cu extremitățile rotunjite. În colțul de nord-est al încăperii se mai păstrau resturile unui cuptor, într-un bloc de pământ cruțat. Pe vatra cuptorului s-au descoperit câteva fragmente ceramice, precum și două bucăți de silix, ce au servit drept cremene (*Pl. I/8—9*).

Materialul arheologic descoperit în umplutura locuinței, în afara unei fusaiole, a unei gresii de ascuțit, precum și a unei lame de cuțit din silix, reformat, este alcătuit din ceramică, care prezintă aceleași caracteristici cu aceea găsită în B 1.

Planșa III. Bordeiul 4 (secolele IX—XI).

Tipul de recipient este vasul-borcan, lucrat la roata de mână, dintr-o pastă cu nisip, avînd pe suprafața exterioară ornamente incizate; s-au mai descoperit și câteva fragmente de vase executate tot la roata de mână, dintr-o pastă mai bună, decorate prin tehnica lustruirii, iar un fragment de oală-borcan din această ultimă categorie este prevăzut și cu o toartă.

Tipul de vas din prima categorie îl reprezintă oala-borcan fără toarte⁹, ce însumează două variante principale: 1) corpul mai înalt și mai zvelt, cu umerii puțin proeminenți, aflați mai jos în raport cu gîtul recipientului; 2) umerii puternic dezvoltăți, plasați imediat sub arcuirea gîtului. Prima variantă are buza teșită ori arcuită, iar a doua o are mult răsfrîntă în afară și rotunjită. Ca degresant, în general, s-a întrebuițat nisipul cu granule, ceea ce dă pastei un aspect aspru. Arderea vaselor s-a realizat la roșu-cărămiziu, puține dintre ele au o nuanță de castaniu închis. În grupul vaselor roșii-cărămizii se întilnesc unele recipiente cu arderea incompletă, în spărtură, fragmentele fiind cenușii.

Suprafața exterioară a acestui tip de vas este ornată cu incizii-striuri, trase cu un instrument puțin ascuțit la vîrf. Striurile orizontale sînt aproape nelipsite din decorul vaselor. Adeseori, ele se combină cu una sau mai multe benzi ondulate, plasate în jurul gîtului. Striurile orizontale acoperă numai 4/5 din suprafața vasului, restul recipientului rămînînd neornamentat, la fel ca pe vasele de la Piața de Flori¹⁰ și spre deosebire de cele de la Bucureștii Noi¹¹ și Bragadiru¹², unde decorul de striuri se prezintă compact pe toată suprafața vasului respectiv.

Atît bordeiul 1, cît și bordeiul 4, prin caracteristicile ceramicii conținute se datează în secolele IX—XI.

Prin cercetarea la suprafața a terasei, în întregime, la Văcărești au mai fost reperate fragmente ceramice ce aparțin începutului epocii bronzului, respectiv cultura Glina III, resturi de recipiente datînd din epoca geto-dacă și din veacul IV e.n.

În concluzie, pe Dealul Văcărești a existat o continuitate de viață începînd cu epoca bronzului, (culturile Glina III și Tei), continuînd cu epoca geto-dacă, secolele II—III e.n., apoi cu veacurile IV e.n., VI—VII și IX—XI.

Note

- ¹ Cercetările arheologice de pe terasa Văcărești s-au desfășurat în perioada 17 iunie — 9 iulie 1988, cu concursul studenților din anul II, din cadrul Facultății de Istorie-Filozofie București. Vezi Raportul de săpături susținut la cea de-a XIII-a sesiune anuală de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anul 1988, desfășurată la Sibiu, între 17—18.III.1989.
- ² Dinu V. Rosetti, *Civilizația tip București — Die Bukarester Kultur*. București, 1936, p. 7—10.
- ³ Faza „La Stejar“ a fost surprinsă și la Cățelu Nou (vezi Valeriu Leahu, *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în 1960 la Cățelu Nou*, în CAB, I, 1962, p. 25—26; idem, *Săpături arheologice de la Cățelu Nou*, în CAB, II, 1965, p. 44 și urm.
- ⁴ Gh. Bichir, *Geto-dacii din Muntenia în epoca romană*, București, 1984, p. 10.
- ⁵ Suzana Dolinescu-Ferche, *Așezări din secolele III și VI e.n. în sud-vestul Munteniei. Cercetările de la Dulceanca*, București, 1974, p. 57, fig. 46.
- ⁶ Gh. Bichir, *op. cit.*, p. 11.
- ⁷ *Idem*, *Cultura carpică*, 1973, p. 23.
- ⁸ Valeriu Leahu, *op. cit.*, în CAB, I, p. 38 și p. 39, fig. 25.
- ⁹ Forme de vase asemănătoare au fost descoperite la: Bragadiru (cf. Mioara Turcu, *Considerații arheologice la Bragadiru*, în CAB, III, 1981, p. 39 și urm.), Străulești-Alba (vezi Margareta Constantiniu, Panait I. Panait, *Săpăturile de la Bucureștii Noi*, în CAB, I, 1963, p. 111 și urm.) și Curtea Veche — Piața de Flori (cf. Panait I. Panait, *Observații arheologice pe șantierele de construcții din Capitală*, în CAB, I, 1963, p. 140 și urm.).
- ¹⁰ Panait I. Panait, *op. cit.*, p. 143 și urm.
- ¹¹ Margareta Constantiniu și Panait I. Panait, *op. cit.*, p. 115 și urm.
- ¹² M. Turcu, *op. cit.*, în CAB., III, p. 40

Fouilles archéologiques sur la colline de Văcărești

RÉSUMÉ

dr. MIOARA TUFCU,
RADU CIUCEANU

Sur la colline de Văcărești, du côté sud-ouest, on a effectué au cours de l'été 1988 des fouilles archéologiques à caractère de sauvegarde. À cette occasion, y ont été mis au jour les ensembles suivants, datés d'après leur inventaire: une habitation de la culture de Tei, la phase „La stejar“, vestiges des IIe - IIIe siècles trouvés sur un âtre à ciel ouvert, une habitation à une fosse ménagère aux matériels datant des VIe - VIIe siècles, tout comme, deux autres habitations dotées de fours qui, selon le matériel céramique contenu, datent des IXe - XIe siècles.

Explication des figures

Planche I. Objets découverts dans des ensembles d'habitation.

Planche II. Âtre datant des IIe - IIIe siècles.

Planche III. Demi hutte 4 - IXe - XIe siècles.